

УДК 347.77:687

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.68>

## ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ФЕШН ІНДУСТРІЇ

Циронян М.С.,

аспірант Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності  
Національної академії правових наук України  
ORCID: 0009-0004-8517-5738

**Циронян М.С. Особливості охорони об'єктів інтелектуальної власності у сфері фешн індустрії.**

У статті проаналізовано особливості охорони об'єктів інтелектуальної власності у сфері фешн-індустрії в Україні та країнах Європейського Союзу. Розкрито основні механізми правової охорони, зокрема авторське право, торговельні марки, промислові зразки та комерційні таємниці, які виступають ключовими інструментами захисту модних колекцій, брендів та дизайнерських розробок. Детально охарактеризовано переваги та обмеження кожного з механізмів: від оперативності виникнення авторського права до процесу патентування промислових зразків. Наголошено на проблемі швидкоплинності модних тенденцій, яка значно ускладнює використання традиційних процедур охорони, адже очікування реєстрації часто перевищує життєвий цикл модного виробу.

Особливу увагу приділено європейському досвіду, зокрема аналізу Директиви 98/71/ЄС про охорону дизайну та Регламенту № 6/2002 ЄС, які закріплюють правові засади для зареєстрованих і нереєстрованих промислових зразків. Такий підхід забезпечує гнучкість захисту і дозволяє враховувати динаміку модної індустрії. Доведено, що для України імплементація подібних норм є необхідною, адже сприятиме більш ефективній охороні та захисту короткострокових модних рішень та боротьбі з плагіатом у цій сфері.

Окремо проаналізовано проблеми правового регулювання в Україні, зокрема відсутність чіткого визначення понять «бренд» і «дизайн», складність процедур реєстрації, неврегульованість статусу незареєстрованих об'єктів. Показано, що чинна нормативна база є загальною і не враховує специфіку модної сфери, що знижує рівень правового захисту українських дизайнерів. Водночас розглянуто успішні практики в ЄС і США, де існують освітні програми «fashion law» та розвинені юридичні практики, що свідчить про виокремлення фешн права як окремого правового інституту у сфері інтелектуальної власності.

Також підкреслено роль позасудових механізмів боротьби з копіюванням, які формують негативне ставлення до плагіату та посилюють репутаційний тиск на порушників. Також зосереджено увагу на впливі воєнного стану на сферу інтелектуальної власності в Україні, а саме прийняття спеціальних законів, що дозволило подовжувати строки дії прав та забезпечувати захист в судовому порядку навіть в умовах запроваджених обмежень.

Зроблено висновок про те, що ефективний розвиток української модної індустрії потребує удосконалення законодавчої бази. Так, наприклад, необхідно спростити та цифровізувати реєстраційні процедури, впровадити захист незареєстрованих дизайнів, гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами. Реалізація таких заходів сприятиме зростанню конкурентоспроможності українських брендів, інтеграції у світовий модний простір та зміцненню більшої захищеності у сфері інтелектуальної власності.

**Ключові слова:** інтелектуальна власність, фешн-індустрія, торговельні марки, промислові зразки, авторське право, комерційна таємниця, правовий захист.

**Tsyronian M.S. Peculiarities of intellectual property protection in the fashion industry.**

The article analyzes the peculiarities of intellectual property protection in the fashion industry in Ukraine and the European Union. It outlines the main mechanisms of legal protection, including

copyright, trademarks, industrial designs, and trade secrets, which serve as key instruments for safeguarding fashion collections, brands, and designers' creative works. The advantages and limitations of each mechanism are described in detail: from the immediacy of copyright protection to the complexity of industrial design registration. The study emphasizes the problem of rapidly changing fashion trends, which significantly complicates the application of traditional protection procedures, as registration processes often exceed the life cycle of a fashion product.

Special attention is paid to the European experience, in particular the analysis of Directive 98/71/EC on the legal protection of designs and Regulation (EC) No 6/2002, which establish the legal framework for both registered and unregistered designs. This dual approach provides flexibility of protection and allows better adaptation to the dynamic nature of the fashion industry. It is argued that for Ukraine, the implementation of similar rules is essential, as it would ensure more effective protection of short-term fashion creations and strengthen the fight against plagiarism in this field.

The article separately examines the challenges of legal regulation in Ukraine, such as the absence of precise definitions of "brand" and "design," the complexity of registration procedures, and the unsettled status of unregistered objects. It is shown that the current legal framework remains general and does not take into account the specifics of the fashion sector, which reduces the level of legal protection for Ukrainian designers. At the same time, successful practices of the EU and the USA are reviewed, where educational programs in "fashion law" and specialized legal practices exist, demonstrating the recognition of fashion law as an emerging legal institute within the field of intellectual property.

The article also underlines the role of extrajudicial mechanisms in combating copying, which create negative public attitudes toward plagiarism and increase reputational pressure on violators. Additionally, attention is paid to the impact of martial law on intellectual property protection in Ukraine, namely the adoption of special laws that allow the extension of rights and ensure judicial protection even under restrictive wartime conditions.

The conclusion highlights that the effective development of the Ukrainian fashion industry requires improvements to the legislative framework. In particular, registration procedures should be simplified and digitalized, protection for unregistered designs introduced, and national legislation harmonized with European standards. The implementation of these measures would enhance the competitiveness of Ukrainian brands, facilitate their integration into the global fashion space, and provide stronger guarantees of intellectual property protection.

**Key words:** intellectual property, fashion industry, trademarks, industrial designs, copyright, trade secrets, legal protection.

**Постановка проблеми.** Підвищена увага до української моди зумовлює необхідність ефективної охорони інтелектуальної власності в таких сферах, як одяг, взуття та аксесуари. Зовнішній вигляд речі, зокрема, таких її елементів «trade dress» як логотип, дизайн, колір та назва, може бути захищений в Україні свідоцтвом на знак для товарів і послуг, патентом на промисловий зразок або винахід, а також авторським правом. Українські дизайнери нечасто вдаються до комплексного захисту своїх творів, віддаючи перевагу одному або кільком способам захисту. Можна припустити, що причини полягають у недостатній обізнаності споживачів, які можуть відрізнити підробку від оригіналу, або навпаки, обізнаному вибору споживавати доступних копій та товарів швидкої моди (від англ. «fast fashion»).

У світі інтелектуальної власності фешн-дизайн тривалий час залишався в тіні, але зараз із кожним роком значення інтелектуальних прав в індустрії моди зростає, спостерігається тенденція їхнього відокремлення в окремий інститут. Так, наприклад, у США, Італії та інших країнах у багатьох університетах є програма «Fashion law», в юридичних фірмах поступово з'являється практика у таких справах. Однак ключове питання про те, як держава та дизайнери мають захищати інтелектуальні права в індустрії моди, до кінця так і не вирішено.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі аспекти охорони і захисту інтелектуальної власності в сфері фешн індустрії досліджувались такими науковцями як: М.Є. Бичковською, Д.О. Ганзієнко, А.А. Генейманом, Н.В. Єпіфановою, Ю.В. Кузнєцовою, М.Т. Мельник, О.Ю. Новіковим, Р.В. Пожодкуком, Т.В. Пожоджук, І.М. Скобешук, В.О. Токаревою та іншими. Разом із цим, враховуючи активні євроінтеграційні процеси та розвиток вітчизняного законодавства в період дії правового режиму воєнного стану питання охорони і захисту об'єктів інтелектуальної власності у тому числі в сфері індустрії моди залишаються актуальними.

**Метою дослідження** є встановлення особливостей охорони об'єктів інтелектуальної власності у сфері фешн індустрії.

**Виклад основного матеріалу.** Для забезпечення сталого соціального та економічного розвитку держави ключове значення має ефективна охорона та захист прав інтелектуальної власності. У правовій доктрині ці поняття розмежовуються. На думку В. Валле, «під правовою охороною інтелектуальної власності слід розуміти комплекс юридичних, економічних і політичних заходів, спрямованих на запобігання порушенням прав інтелектуальної власності» [1, с. 13]. Натомість правовий захист включає механізми відновлення прав у разі їх порушення. І.Г. Запорожець наголошує на «нерозривності цих категорій, де правовий захист виступає складовою охорони прав інтелектуальної власності» [2, с. 27]. Ю.В. Кузнецова уточнює, що «охорона прав є визначальною на етапі регулювання суспільних правовідносин, тоді як правовий захист становить гарантію відновлення порушених прав і включає відповідний інструментарій для цього» [3].

Таким чином, правова охорона спрямована на запобігання правопорушенням, тоді як правовий захист передбачає відновлення порушених прав.

Як зазначає К.Л. Добровольська, «в Україні охорона та захист прав інтелектуальної власності регулюються широким спектром нормативних актів, включаючи загальне та спеціальне законодавство» [4].

Важливу роль у правовому регулюванні відіграють конституційні засади. Згідно зі статтею 41 Конституції України, «кожному громадянину гарантовано право володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної діяльності» [5]. Стаття 54 цього ж документа гарантує свободу творчої, наукової та технічної діяльності, а також захист авторських прав та моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з інтелектуальною діяльністю. Конституція також встановлює заборону на використання результатів творчої діяльності без згоди автора, крім випадків, передбачених законом [5].

Законодавче регулювання охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні, зокрема у сфері фешн-індустрії, ґрунтується на положеннях Конституції України та міжнародно-правових актах. Україна є учасницею низки ключових міжнародних угод, зокрема Паризької угоди про охорону промислової власності (1883), Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків (1891) та Протоколу до неї (1989), Всесвітньої конвенції про авторське право (1952), Ніщської угоди про класифікацію товарів і послуг (1957), Договору про патентну кооперацію (1979), Договору про закони щодо товарних знаків (1994), Сінгапурського договору про право торговельних марок (2006) та інших міжнародних документів.

На національному рівні охорону прав інтелектуальної власності забезпечують такі нормативно-правові акти: Цивільний кодекс України (2003), Кримінальний кодекс України (2001), Кодекс України про адміністративні правопорушення (1984), Закони України «Про охорону прав на промислові зразки» (1993), «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (1993), «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (1993), «Про авторське право і суміжні права» (2022) тощо.

Однак чинна нормативна база має загальний характер та не враховує специфіки фешн-індустрії. Зокрема, нерегульованими залишаються питання правового статусу нових об'єктів інтелектуальної власності у модній сфері. Відсутність чітких визначень термінів «дизайн», «бренд», «мода» та неурегульованість термінів дії прав на дизайнерські об'єкти утруднюють ефективну охорону таких прав. Разом із цим, досвід Європейського Союзу свідчить про важливість правового захисту фешн-дизайну. Як зазначає М.Є. Бичковська, «у ЄС модні товари, включно з одягом, взуттям та аксесуарами, підлягають охороні як за законами про права на дизайн, так і за національним авторським правом. Відповідність зовнішньої форми товару критеріям правової охорони дозволяє забезпечити захист таких елементів, як назва, логотип, колірна гама, що підлягають реєстрації як промислові зразки або торговельні марки» [6, с. 95].

Зареєстрована торгова марка може надавати правову охорону імені дизайнера, назві бренду, емблемі, логотипу, кольору або комбінації кольорів, візерунку, тощо. Як зазначає І.М. Скобешук «українські дизайнери найчастіше реєструють в якості торгових марок свої імена (псевдоніми), іноді в комбінації з графічним зображенням. При цьому власником торгової марки може виступати сам дизайнер, як для торгових марок Andre Tan, Diana Dorozhkina, KARAVAY, FROLOV, Poustovit, так і юридична особа (компанія-виробник), наприклад, для ТМ GASSE (дизайнер Айна Гасце)» [7, с. 14]. Реєстрацію імені дизайнера як торгової марки можна вважати найефективнішим способом захисту бренду. В якості торгової марки можуть бути зареєстровані не лише назва брен-

ду, прізвище дизайнера, але й колір або комбінація кольорів. На думку І.М. Скобещук «значна частина українських дизайнерів обирає реєстрацію свого імені або псевдоніму як торговельної марки, що дозволяє забезпечити правову охорону назви бренду, логотипу та емблеми, водночас чинне законодавство захищає лише об'єктивно виражену форму творів, тоді як концепції, методи та ідеї захисту не підлягають» [7, с. 15].

Для вдосконалення правового регулювання у сфері фешн-індустрії необхідне запровадження якісних змін, які включатимуть адаптацію національного законодавства до норм права ЄС, уточнення ключових термінів та оптимізацію процедур набуття прав на об'єкти модної індустрії.

У 2018 році за ініціативою Міністерства культури України було організовано зустріч «Create. Ukraine», метою якої стало «обговорення актуальних питань захисту прав інтелектуальної власності у сфері дизайну та фешн-індустрії» [8]. Основна увага була зосереджена на необхідності внесення змін та вдосконалення правових механізмів для ефективного захисту об'єктів креативних індустрій.

У вересні 2019 року було презентовано проєкт «Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020-2030 рр.», який наголосив на проблемах недосконалості нормативно-правової бази у креативних секторах, включно із фешн-індустрією. Проєкт також звернув увагу на недостатню увагу з боку державних органів до питань правової охорони об'єктів інтелектуальної власності в цій галузі [9].

Правова охорона промислових зразків в Україні здійснюється за умови відповідності критеріям патентоспроможності – новизни та оригінальності. Об'єкт охорони також має відповідати принципам публічного порядку, гуманності та моралі. Відповідно до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», «реєстрація промислового зразка є обов'язковою умовою для отримання правової охорони, проте процедура може тривати понад рік, а її дія обмежується територією держави реєстрації» [10]. Ця тривалість процесу значно ускладнює захист об'єктів фешн-індустрії, які мають швидкоплинний життєвий цикл.

На відміну від промислових зразків, авторське право охороняється в силу його створення і не потребує обов'язкової реєстрації. Однак, в разі порушення авторських прав, автору необхідно мати докази свого авторства. У цьому має допомогти реєстрація авторського права, яка супроводжується депонуванням матеріалу у відповідному державному органі. В.О. Токарева розглядає твори дизайнерів як «твори мистецтва, а новий дизайн у значній мірі сприймається з естетичної, а не з функціональної точки зору, то доречно вести мову про авторське право як механізм захисту творів в індустрії моди» [11, с. 73].

Об'єктами авторських прав, згідно із ст. 8 Закону України «Про авторське право», є «твори науки, літератури і мистецтва незалежно від достоїнств і призначення твору, виражені в будь-якій об'єктивній формі, а тому числі в письмовій, усній формі, у формі зображення, у формі звуко- чи відеозапису, в об'ємно-просторовій формі» [12]. Передбачений перелік об'єктів авторського права включає в себе, серед іншого, твори графіки, дизайну та інші твори образотворчого мистецтва і твори декоративно-прикладного мистецтва. Щодо об'єктів фешн індустрії, під оригінальністю необхідно розуміти самостійність, відсутність копіювання чужого дизайнерського рішення. Творчий характер вказує на те, що «спосіб створення виробу не повинен ґрунтуватися лише на утилітарних показниках, пов'язаних з захисною функцією одягу. Безперечно, стандартна однотонна футболка, прямі штани, класичний піджак та подібні базові моделі без специфічних елементів не будуть вважатись об'єктами авторського права» [11, с. 73].

Особливого значення у фешн-індустрії набуває правова категорія «дизайн», який визначає зовнішній вигляд виробу або його частини шляхом поєднання форми, кольорів, текстур та інших елементів. Дизайн спрямований на індивідуалізацію автора та формування асоціацій споживачів із конкретним творцем, водночас запобігаючи введенню в оману.

В українському законодавстві залишаються невизначеними ключові терміни, зокрема «бренд» і «дизайн». У правовій доктрині науковці дотримуються різних підходів до розуміння терміна «бренд»: одні прирівнюють його до поняття «торговельної марки», інші підкреслюють його відмінність, вказуючи на значущість репутаційного компонента, що асоціюється з рівнем якості продукції.

Окрім, як зазначає Д. Ганзієнко, «назви та форми виробу доволі часто охорони потребують спеціальні техніки його створення, наприклад, нанесення візерунку на тканину, секрети виробництва. Такі техніки вважаються ноу-хау і охороняються комерційною таємницею. WIPO наводить як приклад секрету виробництва в індустрії моди IT-систему компанії ZARA» [13].

В.О. Токарьова обґрунтовано вказує на те, що «захист інтелектуальної власності є основою більшості європейських бізнес-моделей в індустрії моди. Європа була і залишається центром високої моди, тож захист фешн-дизайну є особливістю європейської правової культури». На думку вченої, «на відміну від Сполучених Штатів Америки, у Європейському Союзі модні товари, включаючи традиційні категорії одягу, аксесуари та взуття, можуть бути захищені відповідно до національних та європейських законів про права на дизайн та національних законів про авторське право» [11, с. 73].

Варто зазначити, що в правовій системі Європейського Союзу значна увага приділяється саме захисту дизайну як об'єкта інтелектуальної власності.

Європейський Союз запровадив уніфіковану систему захисту прав на дизайн, основою якої є Директива 98/71/ЄС [14] про правову охорону дизайну та Регламент ЄС № 6/2002 [15]. Згідно з положеннями зазначеної Директиви, «дизайн визнається об'єктом правової охорони за наявності таких характеристик, як новизна та індивідуальний характер. Новизна визначається тим, чи відомі громадськості ідентичні моделі, тоді як індивідуальний характер має місце, якщо загальне враження від дизайну суттєво відрізняється від інших публічно представлених зразків на погляд поінформованого споживача» [14].

Регламент № 6/2002 поширює правовий захист як на зареєстровані, так і на незареєстровані дизайни. Тривалість охорони залежить від типу прав: «зареєстрований дизайн захищається протягом п'яти років із можливістю продовження до 25 років, тоді як незареєстрований дизайн має трирічний строк охорони, який не може бути продовжено. Такий підхід є оптимальним для захисту виробів із коротким життєвим циклом, що є особливо актуальним для модної індустрії через її швидкоплинність» [15].

Ф.М. Вітцбург виділяє два основних підходи до правової охорони дизайну та авторських прав [16]. Перший підхід передбачає поєднання критеріїв новизни для захисту дизайну та вимоги оригінальності для авторських прав. У справі SAS Chaussea vs SARL Menport CA (2011 р.) [17]. Паризький апеляційний суд визнав модель взуття як таку, що відповідає вимогам як авторського права, так і правового захисту дизайну, через її оригінальність та індивідуальний характер.

Водночас Вітцбург критикує цей підхід, «застерігаючи від можливого змішання правових категорій, альтернативний підхід полягає у чіткому розмежуванні авторських прав та прав на дизайн» [16]. Це було продемонстровано у рішенні Верховного суду Франції у справі J-M Weston vs Manbow, Cass., де суд відмовив у захисті авторських прав через ідентичність дизайну з раніше представленою моделлю, але залишив у силі правовий захист на дизайн [18].

Таким чином, правове регулювання дизайну в ЄС базується на балансі між новизною, оригінальністю та необхідністю чіткого розмежування різних видів правової охорони.

Деякі науковці критично оцінюють широкий підхід до правового захисту інтелектуальної власності у фешн-індустрії Європейського Союзу. Зокрема, І. Оберман-Хагі вважає його необґрунтованим, аргументуючи це тим, що «правові конфлікти часто виникають між великими корпораціями, які здебільшого зацікавлені в комерційній вигоді та обмеженні конкуренції, ніж у справедливому відновленні своїх прав» [19, с. 95]. Водночас, дизайнери-початківці стикаються з фінансовими труднощами, які унеможливають судовий захист їхніх творів.

Дослідниця пропонує відмовитися від надмірного законодавчого регулювання та замість цього «сприяти розвитку позасудових методів боротьби з копіюванням. У цьому контексті наводиться приклад функціонування онлайн-спільнот, таких як Etsy та блог «You Thought We Didn't Notice», які публічно висміюють порушників прав на дизайн і формують негативне ставлення до копіювання» [19, с. 96].

Після введення воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації були ухвалені нормативно-правові акти, спрямовані на збереження прав інтелектуальної власності.

З метою підвищення ефективності правового захисту було ухвалено низку важливих законодавчих актів, зокрема Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав» [20] (01 грудня 2022 року) та Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану» [21] (01 квітня 2022 року). Положеннями прийнятих нормативно-правових актів передбачено можливість подовження строків дії виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності у разі, якщо їх продовження стало неможливим через обмеження, пов'язані з воєнним станом, впроваджено додаткові процедури для захисту прав інтелектуальної власності, які полег-

шують подання заяв та скарг через електронні платформи для забезпечення доступу до правосуддя навіть під час дії воєнного стану.

Таким чином, в умовах воєнного стану правове регулювання в індустрії моди зазнало змін, спрямованих на збереження прав інтелектуальної власності, адаптацію процедур реєстрації та забезпечення доступу до правосуддя. Подальше вдосконалення законодавства має враховувати нові виклики та сприяти захисту креативних індустрій навіть в умовах воєнних дій.

**Висновки та пропозиції.** Правове регулювання у сфері фешн індустрії базується на нормах національного та міжнародного права. Захист можуть отримати дизайнерські рішення, логотипи, кольорові комбінації, назви брендів та інші елементи, які відповідають критеріям патентоспроможності або вимогам для торговельних марок. Однак чинне законодавство України потребує оновлення для ефективного захисту об'єктів моди. Зокрема, на сьогодні проблемами, які потребують вирішення є тривалий процес реєстрації промислових зразків і товарних знаків обмежує можливості захисту дизайнерських розробок через швидкоплинність модних тенденцій, а також невизначеність правового статусу незареєстрованих дизайнерських рішень обмежує можливості захисту нових модних виробів.

Дослідивши окремі аспекти правового регулювання охорони і захисту об'єктів інтелектуальної власності у сфері фешн індустрії в Європейському Союзі варто зазначити, що в ЄС діє гнучка система правового захисту, яка включає як зареєстровані, так і незареєстровані права на дизайн. Такий підхід є особливо актуальним для захисту короткотермінових модних виробів. Для України такий підхід, зокрема, впровадження системи незареєстрованих прав на дизайн із коротшим терміном дії (аналогічно ЄС) для захисту модних виробів із коротким життєвим циклом, на нашу думку, є актуальним. Також доцільним є спрощення реєстраційних процедур, насамперед, це стосується оптимізації та прискорення реєстрації промислових зразків та торговельних марок, зокрема через цифровізацію процесів та впровадження експрес-реєстрації для об'єктів фешн-індустрії.

Реалізація запропонованих заходів, на нашу думку, сприятиме розвитку української модної індустрії та забезпечить ефективний правовий захист її об'єктів відповідно до сучасних світових тенденцій.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Валле В. Парадокси права інтелектуальної власності: монографія. Київ: Освіта України, 2010. 439 с.
2. Запорожець І.Г. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Харків, 2006. 201 с.
3. Кузнецова Ю.В. Актуальні питання правової охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Випуск 35. С. 84–90. URL: <http://ves.pstu.edu/article/view/133627> (дата звернення: 01.02.2025).
4. Добровольська К.Л. Правове забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2210> (дата звернення: 01.02.2025).
5. Конституція України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.02.2025).
6. Бичковська М.Є. Охорона прав інтелектуальної власності на незареєстровані дизайни в сфері індустрії моди.. Дис. ... д-ра філософії зі спеціальності 081 «Право», галузь знань 08 Право. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 2021. 223 с. URL: [https://scc.knu.ua/upload/iblock/277/v3x85pn7q1roxg9nb4zr7uqqq6el1m6bt/dis\\_Bychkovska%20M,E,.pdf](https://scc.knu.ua/upload/iblock/277/v3x85pn7q1roxg9nb4zr7uqqq6el1m6bt/dis_Bychkovska%20M,E,.pdf) (дата звернення: 01.02.2025).
7. Скоробрещук І.М. *Інтелектуальна власність у fashion-індустрії*. Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності : збірник наукових праць за матеріалами VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (27 квітня 2018 р.). За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. С. 13–16.
8. Громадська ініціатива «Create.Ukraine». URL: [http://mincult.kmu.gov.ua/controluk/publish/article?art\\_id=245399706&cat\\_id=244913751](http://mincult.kmu.gov.ua/controluk/publish/article?art_id=245399706&cat_id=244913751) (дата звернення: 01.02.2025).

9. Програма співробітництва між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності на 2018-2019 рр. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999\\_001-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-17) (дата звернення: 01.02.2025).
10. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> (дата звернення: 01.02.2025).
11. Токарева В.О. Окремі питання інтелектуальної власності в індустрії моди. *Часопис цивілістики*. Випуск 24. С. 70–74. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6e1bd50b-c98f-4f18-8714-a9a53047cd30/content> (дата звернення: 01.02.2025).
12. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>. (дата звернення: 01.02.2025).
13. Ганзієнко Д. Як дизайнеру в Україні захистити свою творчість. *NV Бізнес*. 2017. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/ganzienko/jak-dizajneru-v-ukrajini-zahistiti-svoju-tvorchist1553786.html> (дата звернення: 01.02.2025).
14. Directive 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 on the legal protection of designs. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0071>. (дата звернення: 01.02.2025).
15. Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0006>. (дата звернення: 01.02.2025).
16. Witzburg F.M. Protecting fashion: A comparative analysis of fashion design protection in the United States and Europe. *Cardozo art an entertainment law journal*. 2016. URL: <http://www.cardozoaelj.com/2014/09/19/protecting-fashion-a-comparative-analysis-of-fashion-design-copyrightprotection-in-the-u-s-and-europe/>. (дата звернення: 01.02.2025).
17. Court of Appeal of Paris, Section 5, Chamber 2, Case 08000/2010 SAS Chaussea v. SARL Menport. URL: <https://justice.pappers.fr/decision/e3cc1f9dfd8671037856b3cc271b53f9361c676a>. (дата звернення: 01.02.2025).
18. Cour de cassation Pourvoi n° 09-67.107 26 octobre 2010. *Cour De Cassation*. URL: <https://www.courdecassation.fr/decision/61372794cd5801467742cb14>. (дата звернення: 01.02.2025).
19. Oberman Khagi I. Who's afraid of Forever 21: Combating copycatting through extralegal enforcement of moral rights in fashion designs. *Fordham intellectual property, media and entertainment law journal*. N.Y., 2016. Vol. 27, № 1. Pp. 68-101.
20. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2803-IX. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2803-20>. (дата звернення: 01.02.2025).
21. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01 квітня 2022 року № 2174-IX. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20>. (дата звернення: 01.02.2025).